

Υπόθεση Čonka κατά Βελγίου¹

Απέλαση απορριφθέντων αιτούντων άσυλο – Διαδικασία σύλληψης και απέλασης – Σύλληψη των προσφευγόντων με την εμφάνισή τους ενώπιον των αστυνομικών αρχών οι οποίες τους είχαν καλέσει για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματός τους για άσυλο – Η μόνη πρό- υπόθεση εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 (στ) είναι η εκκρεμούσα διαδικασία απέλασης – Κάθε στε- ρητικό της ελευθερίας μέτρο πρέπει να συνάδει με το σκοπό του άρθρου 5, που είναι η προστασία του ατόμου από την αυθαιρεσία – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει ως αντικείμενο την προστασία δικαιωμάτων που δεν είναι θεωρητικά ή εξωπραγματικά, αλλά πρακτικά και αποτελεσματικά – Ο κατάλογος των εξαιρέσεων της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας είναι εξαντλητικός και άρα η συστατική είναι η μόνη σύμφωνη με τη Σύμβαση ερμηνεία – Είναι αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης το ένδικο μέσο που αποκλείει την εκτέλεση μέτρων που είναι αντίθετα με τη Σύμβαση και των οποίων οι συνέπειες είναι μη αναστρέψιμες – Έννοια της ομαδικής απέλασης κατά το Τέταρτο Πρωτόκολλο της Σύμβασης – Άποψη μειοψηφίας: σε ένα κράτος δικαίου οι παράνομοι μετανάστες δεν στερούνται τα δικαιώματά τους.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5, 13 και 35 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Αν- θρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11 (Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α΄).

Άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «περί αναγνώρισεως ορισμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών πέραν αυτών που περιλαμβάνονται ήδη στη Σύμβαση και στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αυτής»

Άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (Ν.Δ.3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά: Από το Μάρτιο έως το Νοέμβριο του 1998 skinheads επιτέθηκαν κατ' επα- νάληψη στην οικογένεια Čonka, στον πατέρα Ján, στη μητέρα Mária και στα παιδιά Nad'a και Nikola, πολί- τες Σλοβακίας ρομανικής καταγωγής. Το Νοέμβριο του 1998 ο κύριος Čonka τραυματίστηκε σοβαρά από επίθεση που εξαπέλυσαν εναντίον του skinheads και αναγκάστηκε να νοσηλευθεί. Οι αστυνομικές αρχές που κλήθηκαν σε βοήθεια αρνήθηκαν να παρέμβουν. Αρκετές ημέρες αργότερα skinheads εξαπέλυσαν νέα επίθεση εναντίον του κυρίου Ján και της κυρίας Mária και η αστυνομία αρνήθηκε εκ νέου να παρέμβει για να τους προστατεύσει.

Συνεπεία των επανειλημμένων απειλών οι προσφεύγοντες αποφάσισαν το Νοέμβριο του 1998 να διαφύγουν από τη Σλοβακία και να ταξιδέψουν στο Βέλγιο, όπου στις 12.11.1998 υπέβαλαν αίτηση ασύ- λου, την οποία οι αρχές εξέτασαν στο πλαίσιο της ταχύρυθμης διαδικασίας. Στις 3.3.1999 οι αιτήσεις τους απορρίφθηκαν ως απαράδεκτες με το σκεπτικό ότι δεν απέδειξαν επαρκώς ότι κινδύνευαν στη Σλοβακία για τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Η απόφα- ση με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά τους για άσυλο συνοδεύοταν από απόφαση άρνησης εισόδου στην επικράτεια του Βελγίου και από διαταγή της διοίκησης να εγκαταλείψουν το Βέλγιο εντός πέντε ημε- ρών.

Στις 5.3.1999 οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγή κατά των αποφάσεων με τις οποίες η διοίκηση αρνήθηκε να τους επιτρέψει να παραμείνουν στο Βέλγιο.

Στις 14.4.1999 ο πατέρας κλήθηκε να εμφανισθεί ενώπιον του Γραφείου του Γενικού Επιτρόπου ώστε να τεκμηριώσει τους λόγους για τους οποίους ζητά άσυλο. Παρέλειψε όμως να εμφανιστεί.

Στις 23.4.1999 η μητέρα, με τη συνδρομή διερμηνέα, εξετάστηκε από αντιπροσώπους του Γραφείου του Γενικού Επιτρόπου στις φυλακές της Γάνδης όπου εκρατείτο εκκρεμούσης της δίκης. Στις 17.5.1999 κα- ταδικάστηκε από το Ποινικό Δικαστήριο της Γάνδης σε οκτάμηνη φυλάκιση για κλοπή.

Στις 18.6.1999 το Γραφείο του Γενικού Επιτρόπου επικύρωσε την απόφαση του Γραφείου Αλλοδα- πών με την οποία οι αρχές αρνήθηκαν στην οικογένεια το δικαίωμα να παραμείνει στο Βέλγιο. Η απόφαση επί της αίτησης του κυρίου Čonka στηριζόταν στην παράλειψή του να εμφανισθεί ενώπιον του Γραφείου

---

¹ Δημοσιευμένη στην [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή.

του Γενικού Επιτρόπου. Στη δισέλιδη απόφαση που αφορούσε στο αίτημα της συζύγου του, ο Γενικός Επίτροπος υπογράμμισε τις σημαντικές αντιφάσεις της κατάθεσής της και εξέφρασε σοβαρές αμφιβολίες για την αξιοπιστία της.

Για παράδειγμα η κυρία Čopkova δήλωσε μεταξύ άλλων ότι στις 4.11.1998 skinheads επιτέθηκαν βίαια στο σύζυγό της με αποτέλεσμα το σοβαρό τραυματισμό του και τη μεταφορά του σε νοσοκομείο για νοσηλεία. Κάλεσαν την αστυνομία η οποία όμως δεν εμφανίστηκε. Εξαιτίας αυτού του περιστατικού αποφάσισαν να αναχωρήσουν από το Σλοβακία. Όμως, ο Γενικός Επίτροπος απέρριψε τους ισχυρισμούς της επειδή τα εισιτήρια για το ταξίδι είχαν εκδοθεί πριν την 4η Νοεμβρίου 1998. Περαιτέρω, οι ισχυρισμοί της αιτούσας για το σημαντικό θέμα της παρουσίας της αστυνομίας στο περιστατικό κακομεταχείρισης του συζύγου της δεν ταίριαζαν με αυτούς της θετής της κόρης.

Ο Επίτροπος απεφάνθη ότι οι αιτούντες μπορούσαν να απελαθούν στη χώρα από την οποία διέφυγαν (Σλοβακία) και ότι η πενθήμερη προθεσμία εντός της οποίας καλούνταν να αναχωρήσουν από το Βέλγιο αρχίζει να «τρέχει» από την ημερομηνία κοινοποίησης των αποφάσεων στους αιτούντες.

Η κυρία Čopkova αφέθηκε ελεύθερη στις 24.6.1999 και της επιδόθηκε νέα διαταγή με πρόσκληση προς αναχώρηση το Βέλγιο εντός πέντε ημερών, δηλαδή έως τα μεσάνυχτα της 29ης Ιουνίου 1999.

Στις 3.8.1999 οι αιτούντες προσέφυγαν ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας αιτούμενοι τη δικαστική αναθεώρηση της απόφασης της 18ης Ιουνίου 1999 και την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης με την οποία καλούνταν να απομακρυνθούν από τη χώρα. Υπέβαλαν επίσης αίτημα για την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής.

Στις 23.9.1999 το Συμβούλιο Επικρατείας απέρριψε το αίτημα της κυρίας Čopkova για την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής με το σκεπτικό ότι δεν συνυποβλήθηκε το απαιτούμενο από το νόμο πιστοποιητικό μέσων διαβίωσης. Το δικαστήριο κάλεσε τους αιτούντες να καταβάλουν εντός δέκα πέντε ημερών τα τέλη. Καθώς δεν ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση αυτή οι αιτήσεις τους για δικαστική επανεξέταση και αναστολή εκτέλεσης της απέλασης διαγράφηκαν από το πινάκιο στις 28.10.1999.

Στα τέλη Σεπτεμβρίου 1999 η αστυνομία της Γάνδης απέστειλε κλήση σε κάποιες οικογένειες Σλοβάκων ρομανικής καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων, προκειμένου να παρουσιαστούν στο αστυνομικό τμήμα την 1η Οκτωβρίου 1999. Η κλήση είχε συνταχθεί στα ολλανδικά και στα σλοβακικά και ανέφερε ότι η εμφάνισή τους ήταν αναγκαία προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Η οικογένεια Čopka συμμορφώθηκε με την πρόσκληση και προσήλθε στο αστυνομικό τμήμα όπου οι αρχές τους κοινοποίησαν παρουσία διερμηνέα της σλοβακικής γλώσσας την από 29.9.1999 διαταγή απομάκρυνσης από το Βέλγιο που συνοδευόταν από απόφαση απέλασης και κράτησης για το σκοπό αυτό. Οι αποφάσεις ήταν πανομοιότυπες και με σχετική επισημείωση στο χρώμα της απόφασης οι προσφεύγοντες ενημερώνονταν για το δικαίωμά τους να ζητήσουν τη δικαστική επανεξέταση και την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας καθώς και το δικαστικό έλεγχο της κράτησής τους ενώπιον της ποινικής δικαιοσύνης. Σύμφωνα με την κυβέρνηση σε κάποιους από τους κληθέντες αλλοδαπούς επετράπη να αναχωρήσουν από το αστυνομικό τμήμα για ανθρωπιστικούς ή για διοικητικούς λόγους.

Λίγες ώρες αργότερα οι προσφεύγοντες και άλλες οικογένειες ρομανικής καταγωγής μεταφέρθηκαν συνοδεία διερμηνέα σε κλειστό κέντρο διέλευσης, γνωστό ως Κέντρο 127 Β, που βρίσκεται στην περιοχή Steenokkerzeel κοντά στο αεροδρόμιο των Βρυξελλών. Από το φάκελο προκύπτει ότι ο διερμηνέας παρέμεινε για λίγο στο Κέντρο. Κατά την κυβέρνηση θα μπορούσε να επανέλθει αιτήσει των προσφευγόντων, οι οποίοι δήλωσαν ότι δεν ενημερώθηκαν για τη δυνατότητα προσφυγής κατά της διαταγής απέλασης ενώπιον της δικαιοσύνης.

Κατά την παραμονή τους στο Κέντρο οι οικογένειες από τη Σλοβακία δέχθηκαν τις επισκέψεις αντιπροσωπείας βουλευτών του Κοινοβουλίου της Βελγίου, του Προξένου της Σλοβακίας, αντιπροσώπων διαφόρων μη κυβερνητικών οργανώσεων και γιατρών. Στις 1.10.1999 ο δικηγόρος των προσφευγόντων, κύριος Van Overloop ενημερώθηκε από τον πρόεδρο του Romany Rights League για την κράτηση των πελατών του. Στις 4.10.1999 ο κύριος Van Overloop απέστειλε φαξ στη Διεύθυνση Αλλοδαπών ενημερώνοντάς την ότι οι προσφεύγοντες κρατούνταν στο Κέντρο Διερχομένων Νο. 127 εν αναμονή του επαναπατρισμού τους στη Σλοβακία. Ζήτησε να μην απελαθούν καθώς έπρεπε να φροντίσει κάποιο μέλος της οικογένειας που νοσηλευόταν. Όμως, ο κύριος Van Overloop δεν άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης ή

κράτησης της 29.9.1999.

Στις 5.10.1999 οι ενδιαφερόμενες οικογένειες μεταφέρθηκαν στο στρατιωτικό αεροδρόμιο Melsbroeck. Ο αριθμός της θέσης τους στο αεροπλάνο σημειώθηκε σε στυλό στα χέρια τους. Το αεροπλάνο αναχώρησε από το Βέλγιο στις 5 τα ξημερώματα.

Ενώπιον του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι το Βέλγιο παραβίασε τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, καθώς και το άρθρο 13 της Σύμβασης.

Νόμω Βάσιμο : **A)** Ο κατάλογος των εξαιρέσεων που προβλέπει το άρθρο 5 αναφορικά με το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια είναι εξαντλητικός και μόνη η συσταλτική ερμηνεία τους είναι σύμφωνα με το σκοπό και το αντικείμενο του άρθρου 5 της Σύμβασης. **B)** Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχήματος προστασίας που παρέχει το άρθρο 5, περιλαμβάνει τη στοιχειώδη εγγύηση σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο που συλλαμβάνεται δικαιούνται να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους στερείται την προσωπική του ελευθερία. **Γ)** Ως ομαδική απέλαση, με την έννοια του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, πρέπει να νοηθεί κάθε μέτρο που αναγκάζει τους αλλοδαπούς, ως ομάδα να εγκαταλείψουν τη χώρα, εκτός εάν το μέτρο της απέλασης λαμβάνεται με βάση εύλογη και αντικειμενική εξέταση κάθε υπόθεσης.

Σκεπτικό : **A) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ:** 36...Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η σύλληψή τους δεν είναι αναγκαία για να διασφαλίσει το Βέλγιο την απέλασή τους. Παραπονέθηκαν για τον τρόπο της σύλληψής τους, υποστηρίζοντας ότι οι αρχές παραπλανώντας τους τους κάλεσαν να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία ασύλου ενώ η πραγματική πρόθεσή τους ήταν να εκτελέσουν μέτρο στερητικό της προσωπικής τους ελευθερίας. Επομένως, οι αστυνομικές αρχές ασκώντας καταχρηστικά την εξουσία τους – αφού δεν τους ενημέρωσαν για τον πραγματικό λόγο της πρόσκλησης να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα – τους επιφύλαξαν μεταχείριση που παραβιάζει τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5.

Ενόψει της προαναφερόμενης μεταχείρισής τους δεν μπορεί να κατηγορηθούν για έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις αρχές και για την απόφασή τους να μην ασκήσουν προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων του Βελγίου. Σε κάθε περίπτωση, η άσκηση της προσφυγής αυτής θα ήταν μάταιη. Παγιδεύτηκαν από τις αρχές, που τους συγκέντρωσαν ως μέρος μιας συλλογικής επιχείρησης επαναπατρισμού και διέταξαν την κράτησή τους σε κλειστά κέντρα όπου ενημερώθηκαν προφορικά ότι δεν είχαν δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή. Έτσι ήταν αδύνατη η άμεση επικοινωνία τους με το δικηγόρο τους κύριο Van Overloop, ο οποίος ενημερώθηκε για την κράτησή τους στις 1.10.1999 από τον πρόεδρο της ένωσης Romany Rights League. Ο κύριος Van Overloop δεν είχε τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με τους προσφεύγοντες του σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, από τη σύλληψή τους έως την εκτέλεση της απόφασης απέλασης, καθώς δεν είχαν το δικαίωμα να λαμβάνουν τηλεφωνήματα, ιδιαίτερα εκτός του Κέντρου. Θα μπορούσαν να είχαν τηλεφωνήσει στο δικηγόρο τους, αλλά ήταν πεπεισμένοι ότι ήταν αδύνατον να ασκήσουν προσφυγή κατά της απόφασης κράτησης. Άρα, ο δικηγόρος τους δεν θα μπορούσε να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης κράτησης έως τη Δευτέρα, 4 Οκτωβρίου 1999. Επιπλέον, καθώς το αρμόδιο τμήμα του Δικαστηρίου συνεδριάζει κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή, η υπόθεσή τους δεν θα μπορούσε να κριθεί έως την Τετάρτη, 6 Οκτωβρίου 1999, αφού απελάθηκαν την Τρίτη, 5 Οκτωβρίου 1999.

37. Ενώπιον του Δικαστηρίου η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι στις 3.3.1999 και στις 18.6.1999 οι προσφεύγοντες ενημερώθηκαν για την υποχρέωσή τους να εγκαταλείψουν το Βέλγιο με διαταγές οι οποίες ρητά ανέφεραν ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης θα κρατούνταν με σκοπό την απέλαση. Άρα, γνώριζαν ότι παρέμεναν στο Βέλγιο χωρίς σχετική άδεια των αρχών. Περαιτέρω, η κυρία Čopkova καταδικάστηκε για κλοπή από το Δικαστήριο της Γάνδης. Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν είναι εύλογο να υποστηριχθεί ότι οι προσφεύγοντες συμπεριφέρθηκαν καλόπιστα. Αντίθετα, έπρεπε να εφαρμοστεί η θεωρία των «καθαρών χειρών». Επιπρόσθετα, η διφορούμενη διατύπωση της πρόσκλησης των προσφευγόντων να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα δεν αρκεί για να θεωρηθεί ως καταχρηστική η άσκηση εξουσίας των αρμόδιων αρχών. Πρόκειται για σοβαρή κατηγορία που θα ευσταθούσε μόνον εάν η δημόσια αρχή είχε ενεργήσει παρά το νόμο, περίπτωση που δεν συντρέχει στην υπό κρίση υπόθεση. Περαιτέρω, ο Υπουργός Εσωτερικών δημόσια εξέφρασε τη λύπη του για την «ατυχή διατύπωση» της πρόσκλησης. Όμως, το γεγονός ότι αφέθηκαν ελεύθεροι μετά την εξέτασή τους άλλοι αλλοδαποί που προσήλθαν στο αστυνομικό τμήμα μετά από πρόσκληση των αρχών αποδεικνύει ότι δεν ήταν αποκλειστικός στόχος της Αστυνομίας η σύλληψη των

προσφευγόντων. Αλλά ακόμη και εάν αληθεύουν όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγοντες η μέθοδος που εφάρμοσε η αστυνομία για τη σύλληψή τους είναι προτιμότερη από την κατ' οίκον αναζήτηση των αλλοδαπών ή των παιδιών τους στα σχολεία. Άρα, το «τέχνασμα» που εφάρμοσε η αστυνομία ήταν ήσσονος σημασίας.

Κατά την άποψη της κυβέρνησης δεν δικαιολογείται η παράλειψη άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης κράτησης ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου. Αφού η οικογένεια Čopka προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου θα μπορούσε να έχει ασκήσει το προβλεπόμενο από τη βελγική νομοθεσία ένδικο μέσο κατά της απόφασης κράτησης.

38. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες συνελήφθησαν με σκοπό την απέλασή τους από το Βέλγιο και άρα εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση είναι η παράγραφος 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης. Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν την αναγκαιότητα της κράτησής τους, όμως το προαναφερόμενο άρθρο δεν απαιτεί να θεωρείται η κράτηση με σκοπό την απέλαση εύλογα αναγκαία, όπως για παράδειγμα για να αποτραπεί η διάπραξη αξιόποινης πράξης. Κατά συνέπεια η παράγραφος 1 (στ) του άρθρου 5 παρέχει διαφορετικό επίπεδο προστασίας από την παράγραφο 1 (γ). Η μόνη προϋπόθεση εφαρμογής της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 είναι η εκκρεμούσα διαδικασία απέλασης.

39. Ως προς τη «νομιμότητα» της κράτησης, συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος της «νόμιμης διαδικασίας» η Σύμβαση αναφέρεται κατ' ουσία αποκλειστικά στην υποχρέωση συμμόρφωσης με τους κανόνες του δικονομικού και του ουσιαστικού δικαίου. Απαιτεί επιπρόσθετα κάθε στέρηση της ελευθερίας να πληρεί το σκοπό του άρθρου 5, κυρίως να προστατεύει τον κρατούμενο από την αυθαιρεσία.

40. Στην υπό κρίση υπόθεση οι προσφεύγοντες έλαβαν στα τέλη του Σεπτεμβρίου 1999 έγγραφη πρόσκληση να παρουσιαστούν στο αστυνομικό τμήμα της Γάνδης την 1η Οκτωβρίου 1999 προκειμένου «να ολοκληρωθεί η διαδικασία εξέτασης του αιτήματός τους για άσυλο». Με την εμφάνισή τους η αστυνομία τους κοινοποίησε την από 29.9.1999 διαταγή απομάκρυνσης από τη χώρα και την απόφαση απέλασης και σύλληψης για το σκοπό αυτό. Λίγες ώρες αργότερα οι αρχές τους μετέφεραν σε κλειστό κέντρο διερχομένων στην περιοχή Sttenokkerzeel.

41. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι κατά την κυβέρνηση η ατυχής διατύπωση της έγγραφης πρόσκλησης προς τους προσφεύγοντες να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα – την οποία παραδέχθηκε δημόσια ο υπουργός Εσωτερικών – δεν αρκεί για να αμαυρωθεί η διαδικασία σύλληψης εν γένει ή για να χαρακτηριστεί η ενέργειά τους ως κατάχρησης εξουσίας.

Το Δικαστήριο εκφράζει επιφύλαξη για τη συμβατότητα παρόμοιων πρακτικών με τη νομοθεσία του Βελγίου, ειδικότερα επειδή πρακτική που εφάρμοσαν οι αστυνομικές αρχές στην υπό κρίση υπόθεση δεν ελέγχθηκε από αρμόδιο εθνικό δικαστήριο και υπογραμμίζει ότι η Σύμβαση απαιτεί να είναι σύμφωνο με το σκοπό του άρθρου 5, που είναι κυρίως η προστασία του ατόμου από την αυθαιρεσία, κάθε στερητικό της ελευθερίας μέτρο. Παρότι το Δικαστήριο δεν αποκλείει τη θεμιτή δυνατότητα των αστυνομικών αρχών να εφαρμόζουν στρατηγική προκειμένου για παράδειγμα να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα την εγκληματική δραστηριότητα, οι ενέργειες με τις οποίες οι αρχές αναζητούν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των αιτούντων άσυλο προκειμένου να τους συλλάβουν και εν συνεχεία να τους απελάσουν μπορεί να παραβιάζουν τις γενικότερες αρχές της Σύμβασης.

Άρα, υπάρχει κάθε λόγος να πιστεύεται ότι η «ατυχής» διατύπωση της πρόσκλησης δεν ήταν αποτέλεσμα απροσεξίας. Αντίθετα, επιλέχθηκε σκόπιμα προκειμένου να εξασφαλισθεί η συμμόρφωση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού αποδεκτών. Αναφερόμενος στο θέμα αυτό ενώπιον του ακροατηρίου του Δικαστηρίου ο νομικός σύμβουλος της κυβέρνησης του Βελγίου αναφέρθηκε σε «τέχνασμα ήσσονος σημασίας» που οι αρχές εφάρμοσαν συνειδητά για να διασφαλίσουν την επιτυχία του «ομαδικού επαναπατρισμού» που οργάνωναν.

42. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι ο κατάλογος των εξαιρέσεων που αφορούν στο δικαίωμα στην ελευθερία που εγγυάται το άρθρο 5 παράγραφος 1 της Σύμβασης είναι εξαντλητικός και μόνη η συστατική ερμηνεία τους είναι σύμφωνη με το σκοπό και το αντικείμενο του άρθρου αυτού. Κατά την κρίση του, η προϋπόθεση αυτή πρέπει να αντανakλάται στην αξιοπιστία της επικοινωνίας των αρχών με τους πολίτες, όπως στην περίπτωση των προσφευγόντων, ανεξάρτητα από τη νομιμότητα της παραμονής των ενδιαφερομένων στη χώρα. Συνάγεται ότι δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 5, ακόμα και όσον αφορά στους παράνομους αλλοδαπούς, η συνειδητή απόφαση των αρχών να διευκολύνουν ή να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα μιας σχεδιασμένης επιχείρησης απέλασής τους παραπλανώντας τους για το σκοπό

της πρόσκλησης ώστε ευκολότερα να εφαρμόσουν μέτρα στερητικά της ελευθερίας τους.

43.... Αναφορικά με τον ισχυρισμό της βελγικής κυβέρνησης, ότι δηλαδή οι προσφεύγοντες δεν εξήντησαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι το άρθρο 35 παρ. 1 της Σύμβασης αναφέρεται στην πραγματική δυνατότητα του ενδιαφερόμενου να ασκήσει το προβλεπόμενο από την εθνική νομοθεσία ένδικο μέσο το οποίο πρέπει να είναι επαρκές για την αποκατάσταση των παραβιάσεων που επικαλείται. Η δυνατότητα άσκησης του προαναφερόμενου ένδικου μέσου πρέπει να είναι επαρκώς βέβαιη όχι μόνον στη θεωρία αλλά και στην πράξη, διαφορετικά δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της πρόσβασης στο ένδικο μέσο και της αποτελεσματικότητάς του.

44. Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο διαπιστώνει μια σειρά γεγονότων τα οποία αναμφισβήτητα έπληξαν τη δυνατότητα των προσφευγόντων να ασκήσουν τα ένδικα μέσα που προβλέπει η βελγική νομοθεσία, τα οποία κατά την κυβέρνηση δεν εξαντλήθηκαν. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες ενημερώθηκαν στο αστυνομικό τμήμα για τα ένδικα μέσα που κατά την εθνική νομοθεσία δικαιούνταν να ασκήσουν σε γλώσσα που δεν κατανοούσαν και εγγράφως, με έντυπο τυπωμένο με μικροσκοπικούς χαρακτήρες. Μόνον ένας διερμηνέας ήταν παρών στο αστυνομικό τμήμα για να συνδράμει μεγάλο αριθμό οικογενειών ρομανικής καταγωγής να κατανοήσουν τις προφορικές και έγγραφες ανακοινώσεις των αστυνομικών αρχών. Παρότι ο διερμηνέας ήταν παρών στο αστυνομικό τμήμα δεν παρέμεινε στο κέντρο διερχομένων όπου μεταφέρθηκαν στη συνέχεια οι συλληφθέντες αλλοδαποί. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπ' αυτές τις συνθήκες ήταν αδύνατον για τους προσφεύγοντες να επικοινωνήσουν τηλεφωνικώς από το αστυνομικό τμήμα με δικηγόρο με τη συνδρομή διερμηνέα και παρότι θα μπορούσαν από το κλειστό κέντρο κράτησης δεν είχαν εκ των πραγμάτων τη δυνατότητα να επωφεληθούν των υπηρεσιών του. Παρά τις προαναφερόμενες δυσκολίες οι αρχές παρέλειψαν να τους παράσχουν οιασδήποτε μορφής νομική συνδρομή στο αστυνομικό τμήμα και στο κέντρο.

45. Αποφασιστικής σημασίας για το Δικαστήριο είναι οι ισχυρισμοί του δικηγόρου των προσφευγόντων, όπως τους ανέπτυξε στην επ' ακροατηρίω διαδικασία χωρίς να τους αμφισβητήσει η βελγική κυβέρνηση: ενημερώθηκε για την κατάσταση των προσφευγόντων στις 10:30μμ της 1.10.1999 και κατά συνέπεια ήταν άνευ αντικειμένου η άσκηση προσφυγής ενώπιον ποινικού δικαστηρίου προκειμένου για την κράτηση, αφού ακόμα και εάν την ασκούσε στις 4.10.1999 θα κρινόταν στις 6.10.1999, δηλαδή μετά την προγραμματισμένη για την 5.10.1999 απέλαση. Άρα, παρότι εκπροσωπούσε τους προσφεύγοντες δεν είχε τη δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή κατά τη κράτησης.

46. Σκοπός της Σύμβασης είναι η προστασία δικαιωμάτων που δεν είναι θεωρητικά ούτε εξωπραγματικά, αλλά πρακτικά και αποτελεσματικά. Η πρόσβαση στο ένδικο μέσο που προβλέπει το άρθρο 35 παρ. 1 της Σύμβασης προϋποθέτει μεταξύ άλλων την υποχρέωση των αρχών να δημιουργήσουν κατάλληλες συνθήκες ώστε οι προσφεύγοντες να μπορούν πραγματικά να το ασκήσουν.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 2 ΕυρΣΔΑ: 47... Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι ενημερώθηκαν ανεπαρκώς για τους λόγους της σύλληψής τους και κατά συνέπεια δεν μπορούσαν να ασκήσουν το ένδικο μέσο που δικαιούνταν κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 5 παρ. 4 της Σύμβασης. Ουδείς εκπρόσωπος του Υπουργείου Εσωτερικών το οποίο εξέδωσε τις διαταγές της 29.9.1999 με τις οποίες καλούνταν να αναχωρήσουν από το Βέλγιο ενημέρωσε επίσημα όσους κρατούνταν στο αστυνομικό τμήμα της Γάνδης, που αρκέστηκαν στις πληροφορίες των εγγράφων που τους κοινοποιήθηκαν. Όμως, οι πληροφορίες αυτές ήταν ανεπαρκείς καθώς δεν περιλάμβαναν επαρκείς λεπτομέρειες για τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της σύλληψής τους, τις ρυθμίσεις για την απομάκρυνσή τους από το Βέλγιο ή για τα ένδικα μέσα που δικαιούνταν να ασκήσουν.

48. Ενώπιον του Δικαστηρίου η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι στην υπό κρίση υπόθεση τηρήθηκαν κατά γράμμα οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 παρ. 2 της Σύμβασης και επεξήγησε ότι η διαταγή κράτησης της 29.9.1999 περιλάμβανε τους λόγους στους οποίους στηρίχθηκε η έκδοσή της και επιδόθηκε στους προσφεύγοντες δύο ημέρες αργότερα, ενόσω κρατούνταν στο αστυνομικό τμήμα, με τη συνδρομή διερμηνέα της σλοβακικής που ήταν παρών για να διευκρινίσει σε όποιον κρατούμενο ενδιαφερόταν το περιεχόμενο του εγγράφου.

49... 50. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 5 περιλαμβάνει τη στοιχειώδη εγγύηση, σύμφωνα με την οποία κάθε κρατούμενος πρέπει να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους στερείται την προσωπική του ελευθερία. Η διάταξη αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του σχήματος προστασίας που παρέχει το άρθρο 5: δυνάμει της παραγράφου 2 κάθε άτομο που συλλαμβάνεται πρέπει

να ενημερώνεται, σε απλή, μη τεχνική γλώσσα που μπορεί να κατανοήσει, τους ουσιαστικούς νομικούς και πραγματικούς λόγους στους οποίους στηρίζεται η σύλληψή του ώστε εάν επιθυμεί να προσβάλλει τη νομιμότητα της σχετικής πράξης ενώπιον δικαστηρίου σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 4.... Ενώ οι προαναφερόμενες πληροφορίες πρέπει να παρασχεθούν στον ενδιαφερόμενο «αμελλήτι» δεν είναι αναγκαίο να κοινοποιούνται από τον αρμόδιο αξιωματούχο τη στιγμή της σύλληψης. Η επάρκεια του περιεχομένου και η αμεσότητα της ενημέρωσης του κρατούμενου αξιολογούνται εξατομικευμένα σε κάθε περίπτωση ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της.

51. Στην υπό κρίση υπόθεση η απόφαση σύλληψης κοινοποιήθηκε στους προσφεύγοντες όταν εμφανίστηκαν στο αστυνομικό τμήμα. Το έγγραφο που τους επιδόθηκε για το σκοπό αυτό ανέφερε τους λόγους της σύλληψής τους και τη νομοθετική διάταξη στην οποία αυτή στηριζόταν. Επιπλέον, με ιδιαίτερη αναφορά επί του εγγράφου ενημερώνονταν για το δικαίωμά τους να προσβάλλουν την απόφαση κράτησης ενώπιον ποινικού δικαστηρίου.

52. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι όταν οι προσφεύγοντες συνελήφθησαν στο αστυνομικό τμήμα ήταν παρών διερμηνέας της σλοβακικής γλώσσας που τους ενημέρωσε για το περιεχόμενο των ανακοινώσεων – προφορικής και έγγραφης, και ειδικότερα για το έγγραφο που διέτασσε τη σύλληψή τους. Αν και στην παρούσα υπόθεση τα προαναφερόμενα μέτρα δεν ήταν στην πράξη επαρκή ώστε να προσφύγουν οι Čonka ενώπιον του ποινικού δικαστηρίου η ενημέρωση που τους παρείχαν οι αρχές πληρεί τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 παρ. 2 της Σύμβασης.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 4 ΕυρΣΔΑ: 53. Οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5. Ισχυρίστηκαν ότι το μόνο ένδικο μέσο που δικαιούνταν να ασκήσουν ήταν η προσφυγή ενώπιον ποινικού δικαστηρίου για τη νομιμότητα του μέτρου της κράτησης. Όμως αυτό το ένδικο μέσο δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 5 παρ. 4 αφού είναι περιορισμένη η δικαιοδοσία του εν λόγω δικαστηρίου όσον αφορά στις αποφάσεις κράτησης. Ο δικαστικός έλεγχος εκτείνεται μόνο στη διαδικαστική νομιμότητα της κράτησης και το ποινικό δικαστήριο δεν διερευνά την αναλογικότητα της κράτησης, δηλαδή εάν τη δικαιολογούν οι περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Περαιτέρω, στην υπό κρίση υπόθεση οι ειδικότερες συνθήκες της σύλληψης των προσφευγόντων εμπόδισαν την άσκηση προσφυγής κατά της απόφασης κράτησης.

54... 55. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η απομάκρυνση των προσφευγόντων στη Σλοβακία στις 5.10.1999 δεν καθιστά την υπό κρίση προσφυγή στερούμενη αντικειμένου, αφού η στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας διήρκεσε πέντε ημέρες.... Απεφάνθη όμως ότι δεν κρίνει αναγκαίο να εξετάσει εάν η δικαιοδοσία του ποινικού δικαστηρίου που εξετάζει τη νομιμότητα της κράτησης πληρεί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 5, αφού δεν παρασχέθηκε στους προσφεύγοντες η πραγματική δυνατότητα να προσφύγουν ενώπιόν του.

Δ) Επί της παραβίασης του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου της ΕυρΣΔΑ: 56. Οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το οποίο απαγορεύει την ομαδική απέλαση αλλοδαπών. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους η έκφραση «ομαδική απέλαση» σημαίνει «κάθε συλλογική εφαρμογή μέτρων απέλασης». Η διάταξη θα στερούνταν περιεχομένου εάν υιοθετείτο διάκριση μεταξύ της απόφασης και της εκτέλεσης του μέτρου της απέλασης, αφού η νομοθεσία κάθε κράτους μέλους απαιτεί απόφαση περιβλημένη συγκεκριμένο τύπο πριν την απέλαση και άρα παρόμοια διάκριση θα σήμαινε ότι δεν θα ήταν δυνατή η αμφισβήτηση της ομαδικής απέλασης και το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου θα στερείτο κάθε πρακτικής σημασίας.

Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες θεωρούν ότι η απόφαση απέλασης αντανάκλυνε τη βούληση των αρχών να χειριστούν την κατάσταση μιας ομάδας ατόμων, εν προκειμένω των Ρομανών από τη Σλοβακία, συλλογικά. Ισχυρίστηκαν ότι αυτή η θέση των αρχών αποδεικνύεται από επίσημα έγγραφα και ειδικότερα από τις από 24.8.1999 επιστολές του Γενικού Διευθυντή του Γραφείου Αλλοδαπών προς τον Υπουργό Εσωτερικών και του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και τους Ανιθαγενείς, με τις οποίες ανακοινώνεται ότι τα αιτήματα ασύλου των πολιτών της Σλοβακίας θα εξεταστούν με ταχείς ρυθμούς ώστε να αποθαρρυνθούν ομοεθνείς τους και να μην υποβάλουν αίτημα ασύλου. Οι προσφεύγοντες αναφέρονται επίσης σε «Σημείωμα που περιλαμβάνει Γενικές Κατευθυντήριες Οδηγίες για Θέματα Μετανάστευσης» που εγκρίθηκε από την κυβέρνηση του Βελγίου στις 1.10.1999. Σύμφωνα με το σημείωμα αυτό «εξετάζεται σχέδιο ομαδικού επαναπατρισμού, για να σταλεί μήνυμα στις αρχές της Σλοβακίας και για να απελαθεί ο μεγάλος

αριθμός των παράνομων μεταναστών των οποίων η παρουσία δεν είναι πλέον ανεκτή». Στις 23.12.1999 ο Υπουργός Εσωτερικών απαντώντας σε ερώτηση κοινοβουλευτικού ελέγχου δήλωσε: «Λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης Σλοβάκων αιτούντων άσυλο στη Γάνδη έχουν υιοθετηθεί ρυθμίσεις για τον ομαδικό επαναπατρισμό τους στη Σλοβακία».

Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι τα προαναφερόμενα στοιχεία αποκαλύπτουν ένα γενικότερο σύστημα που έχει ως στόχο τη σε συλλογική βάση μεταχείριση των ατόμων από την έκδοση της απόφασης έως την εκτέλεσή της. Σχετικά είναι χαρακτηριστική η επωνομασία της διαδικασίας ως «Επιχείρηση Γκολφ». Ανεξάρτητα από τον τύπο που περιβλήθηκαν οι αποφάσεις που εκδόθηκαν δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι «εξετάστηκαν εύλογα και αντικειμενικά οι ειδικότερες περιστάσεις κάθε αλλοδαπού που αποτελούσε μέρος της ομάδας».

57... 58. Απαντώντας η κυβέρνηση αναφέρθηκε σε προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου και ισχυρίστηκε ότι αν και οι αποφάσεις της 29.9.1999 με τις οποίες οι προσφεύγοντες καλούνταν να εγκαταλείψουν το Βέλγιο αντικατέστησαν προηγούμενες τόσο το Γραφείο Αλλοδαπών όσο και το Γραφείο του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και τους Αλλοδαπούς, ένα ανεξάρτητο, αμερόληπτο, οιοειδές δικαστικό όργανο, παρείχαν στους προσφεύγοντες την ευκαιρία να εκθέσουν την υπόθεσή τους. Η απόφαση επί του αιτήματος ασύλου της κυρίας Čopkova ήταν τρισέλιδη, λεπτομερειακή και εξέθετε τους λόγους για τους οποίους δεν κινδύνευε να υποστεί στη χώρα καταγωγής της μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Όσο για το σύζυγό της παρέλειψε να εμφανιστεί ενώπιον του Επιτρόπου παρότι ενημερώθηκε εγκαίρως για την ημερομηνία της συνέντευξης... Η εξατομικευμένη εξέταση κάποιων περιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της υπόθεσης της οικογένειας Čopka συνεχίστηκε έως την επιβίβασή τους στο αεροπλάνο, αφού καταβλήθηκε για τον Οκτώβριο του 1999 στον κύριο Čopka, με την ιδιότητά του ως αρχηγού της οικογένειας και συνυπολογιζομένων των μελών της οικογένειάς του, ειδικό επίδομα κοινωνικής πρόνοιας.

59. Το Δικαστήριο υπενθύμισε τη νομολογία του σύμφωνα με την οποία ως ομαδική απέλαση, με την έννοια του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, πρέπει να νοηθεί κάθε μέτρο που αναγκάζει τους αλλοδαπούς, ως ομάδα να εγκαταλείψουν τη χώρα, εκτός εάν το μέτρο της απέλασης λαμβάνεται με βάση εύλογη και αντικειμενική εξέταση κάθε υπόθεσης. Όμως, ακόμα και όταν πληρούται η προϋπόθεση της εύλογης και αντικειμενικής εξέτασης κάθε υπόθεσης το γενικότερο πλαίσιο της εκτέλεσης της απέλασης επιδρά καθοριστικά προκειμένου για τον καθορισμό της συμμόρφωσης του συμβαλλόμενου κράτους με το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου.

60. Στην υπό κρίση υπόθεση, διαπιστώνει το Δικαστήριο, οι αποφάσεις κράτησης και απέλασης εκδόθηκαν για να εκτελεστεί η από 29.9.1999 διαταγή για αναχώρηση από το Βέλγιο. Η διαταγή αυτή στηριζόταν στις διατάξεις της βελγικής νομοθεσίας και η μόνη αναφορά στις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης αφορούσε στην υπέρ των τριών μηνών παραμονή των προσφευγόντων στο Βέλγιο. Ειδικότερα, το σχετικό έγγραφο δεν αναφερόταν στις αιτήσεις ασύλου που υπέβαλαν ή στις αποφάσεις της 3ης Μαρτίου και της 18ης Ιουνίου. Προκύπτει ότι οι αποφάσεις με τις οποίες απορρίφθηκαν τα αιτήματα ασύλου του ζεύγους Čopka συνοδεύονταν από διαταγή για αναχώρηση από το Βέλγιο, αλλά μόνη αυτή η διαταγή δεν επέτρεπε τη σύλληψή τους η οποία διατάχθηκε για πρώτη φορά με την απόφαση της 29.9.1999 της οποίας το σκεπτικό αφενός μεν δεν στηριζόταν στα αιτήματα ασύλου, αφετέρου δε ήταν επαρκές για την εκτέλεση των υπό κρίση μέτρων. Υπ' αυτές τις συνθήκες και ενόψει του μεγάλου αριθμού των ατόμων ίδιας καταγωγής στους οποίους οι βελγικές αρχές επεφύλαξαν όμοια μεταχείριση το Δικαστήριο κρίνει ότι η διαδικασία που εφαρμόστηκε δεν αποκλείει κάθε αμφιβολία για τον ομαδικό χαρακτήρα της απέλασης.

62. Η αμφιβολία αυτή ενισχύεται από μια σειρά γεγονότων: πρώτον, πριν την απέλαση των προσφευγόντων οι ενδιαφερόμενες πολιτικές αρχές ανακοίνωσαν ότι θα πραγματοποιήσουν παρόμοιες επιχειρήσεις και έδωσαν οδηγίες στις αρμόδιες υπηρεσίες για την εκτέλεσή τους. Δεύτερον, οι αρχές προσκάλεσαν όλους τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα ταυτόχρονα. Τρίτον, οι διαταγές που τους κοινοποιήθηκαν για την αναχώρησή τους από τη χώρα και για τη σύλληψή τους ήσαν πανομοιότυπες. Τέταρτον, ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς να επικοινωνήσουν με δικηγόρο. Τέλος, η διαδικασία ασύλου δεν είχε ολοκληρωθεί.

63. Συμπερασματικά, σε κανένα στάδιο, από την πρόσκληση των αλλοδαπών να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα έως την απέλασή τους, η διαδικασία δεν παρείχε επαρκείς εγγυήσεις ικανές να αποδείξουν ότι οι ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε περίπτωσης εξετάστηκαν εξατομικευμένα και ουσιαστικά.

Ε) Επί της παραβίασης του άρθρου 13 της ΕυρΣΔΑ: 64. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η βελγική νομοθεσία δεν προβλέπει ένδικο μέσο σύμφωνο με το άρθρο 13 της Σύμβασης ώστε να επικαλεστούν ενώπιον εθνικού δικαστηρίου τις παραβιάσεις του άρθρου 3 της Σύμβασης και του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου.

65. Οι Čopka ισχυρίζονται ότι η προσφυγή που άσκησαν ενώπιον του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και του Ανιθαγενείς δεν παρέχει τις εγγυήσεις του άρθρου 13. Πρώτον, δεν παρέχεται στον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό η εγγύηση ότι θα εμφανιστεί ενώπιον των αρμόδιων αρχών προκειμένου να εκθέσει τους ισχυρισμούς του, αφού η πρόσκληση για αυτοπρόσωπη παρουσία αν και αποτελεί πρακτική δεν συνιστά κατά νόμο δικαίωμα. Δεύτερον, αφού δεν έχει πρόσβαση στο φάκελό του δεν μπορεί να λάβει γνώση των σχετικών σημειώσεων που καταγράφηκαν κατά την ακροαματική διαδικασία ούτε να ζητήσει να καταγραφούν οι παρατηρήσεις του. Εξάλλου το ασκούμενο ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας ένδικο μέσο δεν είναι πραγματικό και αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 αφού δεν έχει αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα. Στις περιπτώσεις απέλασης, όταν η εκτέλεση του αμφισβητούμενου μέτρου επιφέρει μη επανορθώσιμες συνέπειες, η αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου εξαρτάται από το ανασταλτικό αποτέλεσμα, που αποτελεί προϋπόθεση συμμόρφωσης με το άρθρο 13 της Σύμβασης.

66... 75. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης εγγυάται ένδικο μέσο, σε εθνικό επίπεδο, ικανό να αποκαταστήσει οιασδήποτε μορφής παραβίαση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προστατεύει η Σύμβαση. Άρα, το άρθρο 13 απαιτεί να προβλέπει η εθνική έννομη τάξη ένδικο μέσο, που παρέχει τη δυνατότητα εξέτασης και ανάλογα με την περίπτωση αποκατάστασης των προσβολών των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση. Το πεδίο εφαρμογής των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών όσον αφορά στο άρθρο 13 ποικίλει ανάλογα με τη φύση της προσφυγής του ενδιαφερόμενου. Όμως, το ένδικο μέσο που προβλέπει το άρθρο 13 πρέπει να είναι «αποτελεσματικό και πραγματικό» τόσο στην πράξη όσο και από νομικής πλευράς. Η «αποτελεσματικότητα» ενός «ένδικου μέσου» κατά την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της θετικής έκβασης της προσφυγής για τον προσφεύγοντα. Ούτε απαιτείται να είναι δικαστική η «αρχή» που αναφέρεται στη διάταξη αυτή. Αλλά, εάν δεν είναι δικαστική η εξουσία της και οι εγγυήσεις που παρέχει έχουν καθοριστική σημασία για το χαρακτηρισμό της αποτελεσματικότητας του ένδικου μέσου. Επίσης, είναι δυνατόν ένα μόνον ένδικο μέσο να μην πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 13, αλλά η αποκατάσταση της προσβολής των δικαιωμάτων που προστατεύει η Σύμβαση να διασφαλίζεται από το σύνολο των ενδίκων μέσων που προβλέπει η εθνική νομοθεσία.

76. Όμως, για την εφαρμογή του άρθρου 13 η προσφυγή πρέπει να είναι βάσιμη... 77. Στην υπό κρίση υπόθεση οι ισχυρισμοί για παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου είναι κατά την άποψη του Δικαστηρίου βάσιμοι.

78. Το Δικαστήριο διαπιστώνει σχετικά ότι οι υπό κρίση απελάσεις πραγματοποιήθηκαν με βάση διαταγές προς απομάκρυνση από τη χώρα που εκδόθηκαν στις 29.9.1999 οι οποίες κατά την άποψη της κυβέρνησης αντικατέστησαν αυτές που είχαν εκδοθεί στις 3 Μαρτίου και στις 18 Ιουνίου και τις οποίες οι προσφεύγοντες είχαν το δικαίωμα να προσβάλουν ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας αιτούμενοι ταυτόχρονα την αναστολή εκτέλεσής τους κατά την κατεπείγουσα διαδικασία.

Οι προσφεύγοντες παρέλειψαν να ασκήσουν αυτό το ένδικο μέσο παρά το γεγονός ότι ο δικηγόρος τους ενημερώθηκε στις 10.30 το βράδι της 1ης Οκτωβρίου 1999 και θεωρούσε ότι είχε εντολή να τους εκπροσωπή. Οι προσφεύγοντες δεν αρνούνται ότι το Συμβούλιο Επικρατείας μπορεί να θεωρηθεί ως «εθνική αρχή» κατά την έννοια του άρθρου 13, αλλά υποστηρίζουν ότι το προβλεπόμενο από το εθνικό δίκαιο ένδικο μέσο δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικό ώστε να είναι σύμφωνο με τη διάταξη της Σύμβασης καθώς η άσκησή του δεν συνεπάγεται αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια πρέπει να διερευνηθεί το ζήτημα αυτό.

79. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι είναι αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης το ένδικο μέσο που αποκλείει την εκτέλεση μέτρων που είναι αντίθετα με τη Σύμβαση και των οποίων οι συνέπειες είναι μη αναστρέψιμες. Κατά συνέπεια παραβιάζει το άρθρο 13 η εκτέλεση των μέτρων αυτών πριν οι εθνικές αρχές εξετάσουν εάν είναι σύμφωνα με τη Σύμβαση, αν και τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν διακριτική ευχέρεια ως προς τον τρόπο συμμόρφωσής τους με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της διάταξης αυτής.

80. Στην υπό κρίση υπόθεση το Συμβούλιο Επικρατείας κλήθηκε να εξετάσει τους ουσιαστικούς ισχυ-

ρισμούς που προέβλεπαν οι προσφεύγοντες με την αίτησή τους για δικαστικό έλεγχο της απέλασης. Λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο που απαιτείται για την εξέταση της υπόθεσης και το γεγονός ότι απειλούνταν άμεσα με απέλαση οι προσφεύγοντες άσκησαν επίσης αίτηση για αναστολή εκτέλεσης της απέλασης κατά την κανονική διαδικασία, αν και η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διαδικασία δεν αρμόζει στις περιστάσεις της υπόθεσης θεωρώντας ότι οι προσφεύγοντες έπρεπε να είχαν ζητήσει την εξέταση της υπόθεσής τους κατά την κατεπείγουσα διαδικασία.

Όμως, το Δικαστήριο υποχρεούται να διαπιστώσει ότι η αίτηση για αναστολή εκτέλεσης της απέλασης κατά την κανονική διαδικασία ήταν το προτεινόμενο ένδικο μέσο με την από 18.6.1999 απόφαση του Γενικού Επιτρόπου. Καθώς, σύμφωνα με την απόφαση αυτή οι προσφεύγοντες υποχρεούνταν να εγκαταλείψουν το Βέλγιο εντός πέντε ημερών η έγγραφη ενημέρωσή τους για τη δυνατότητα άσκησης ένδικου μέσου, το οποίο εξεταζόμενο από το Συμβούλιο Επικρατείας εντός σαράντα πέντε ημερών δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, μόνον σύγχυση μπορούσε να τους προκαλέσει.

81. Αλλά, και η αίτηση για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης κατά την κατεπείγουσα διαδικασία – την οποία κατά την κυβέρνηση θα μπορούσαν να είχαν ασκήσει οι προσφεύγοντες – δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Βέβαια, η κυβέρνηση υπογράμμισε ότι ο πρόεδρος του τμήματος μπορεί οποτεδήποτε – ακόμα και σε περίοδο διακοπών, όπως συνήθως συμβαίνει στις περιπτώσεις απέλασης – να καλέσει τους διαδίκους να εμφανισθούν ενώπιον του δικαστηρίου ώστε να εξετάσει την υπόθεση και ανάλογα με την περίπτωση να εκδώσει απόφαση για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης. Υπογραμμίζεται ότι οι αρχές δεν δεσμεύονται εκ του νόμου να αναμένουν την απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας πριν εκτελέσουν την απόφαση απέλασης. Γι' αυτό το λόγο το Συμβούλιο Επικρατείας εφαρμόζει στις περιπτώσεις της εξέτασης της αίτησης αναστολής με την κατεπείγουσα διαδικασία το εξής σύστημα: η γραμματεία του δικαστηρίου αιτήσε του δικαστή υποχρεούται να επικοινωνήσει με το Γραφείο Αλλοδαπών ώστε να καθορισθεί η ημερομηνία του επαναπατρισμού και να προβεί στις αναγκαίες ρυθμίσεις. Για το σύστημα αυτό δύο είναι οι παρατηρήσεις.

82. Κατ' αρχήν, σε ένα σύστημα αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης όπου υπάρχει περιθώριο διακριτικής ευχέρειας δεν μπορεί να αποκλειστεί ο κίνδυνος του λάθους, δηλαδή της απόρριψης του αιτήματος αναστολής, ειδικότερα όταν το δικαστήριο που εξετάζει την ουσία της υπόθεσης υποχρεούται να ακυρώσει την απόφαση απέλασης επειδή παραβιάζει τη Σύμβαση, όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις όπου ο αιτών θα υποστεί κακομεταχείριση στην χώρα προορισμού ή θα απελαθεί κατά παράβαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου. Σε αυτές τις περιπτώσεις το ένδικο μέσο που ασκεί δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13.

83. Δεύτερον, ακόμα και εάν ο κίνδυνος του λάθους είναι πρακτικά αμελητέος – σημείο που το Δικαστήριο δεν μπορεί να επαληθεύσει ελλείψει αξιόπιστων αποδείξεων – υπογραμμίζεται ότι η εφαρμογή του άρθρου 13 αλλά και των άλλων διατάξεων της Σύμβασης πρέπει να περιβάλλεται τον τύπο της εγγύησης και όχι της εκδήλωσης πρόθεσης ή των πρακτικών ρυθμίσεων. Πρόκειται για μια από τις συνέπειες του κράτους δικαίου, για μια από τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας που είναι εγγενής σε όλα τα άρθρα της Σύμβασης.

Όμως, προκύπτει ότι οι αρχές δεν υποχρεούνται να αναβάλλουν την εκτέλεση της απέλασης εκκρεμότητας της εξέτασης του ένδικου μέσου ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία, ούτε για το ελάχιστο εύλογο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την έκδοση της απόφασης από το δικαστήριο. Περαιτέρω, επωμίζεται το Συμβούλιο Επικρατείας το βάρος της εξακρίβωσης των προθέσεων των αρχών σχετικά με τις προτεινόμενες απελάσεις και της ανάλογης αντιμετώπισης της υπόθεσης, αλλά δεν πρόκειται για υποχρέωση που επιβάλλει ο νόμος. Τέλος, μόνο βάσει εσωτερικών οδηγιών η Γραμματεία του Συμβουλίου Επικρατείας αιτήσε του δικαστή επικοινωνεί για το σκοπό (δηλαδή για την αναβολή της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης) αυτό με τις αρχές και δεν διαφαίνονται οι συνέπειες παράλειψης. Εν τέλει, δεν παρέχεται καμιά εγγύηση στον αλλοδαπό ότι το Συμβούλιο Επικρατείας και οι αρχές θα εφαρμόσουν σε κάθε περίπτωση την προαναφερόμενη πρακτική, ότι το Συμβούλιο Επικρατείας θα εκδώσει την απόφασή του, ή ότι θα εκδικάσει την υπόθεση πριν την απέλασή του, ή ότι οι αρχές θα χορηγήσουν μια ελάχιστη εύλογη περίοδο χάριτος.

Καθένας από τους προαναφερόμενους παράγοντες καθιστά ιδιαίτερα αβέβαιη τη δυνατότητα αποκατάστασης της προσβολής του δικαιώματος που προστατεύει η Σύμβαση και άρα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το υπό κρίση ένδικο μέσο ικανοποιεί τις απαιτήσεις εφαρμογής του άρθρου 13.

84. Αναφερόμενο στην πληθώρα των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας και στον κίνδυνο της κατάχρησης της διαδικασίας το Δικαστήριο εκτιμά ότι όπως το άρθρο 6 της Σύμβασης έτσι και το άρθρο 13 επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να οργανώσουν τα δικαστικά τους συστήματα με τρόπο που επιτρέπει στα δικαστήρια να συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις εφαρμογής του. Σχετικά υπογραμμίζεται η σημασία του άρθρου 13 ως εγγύηση της επικουρικής φύσης του συστήματος της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι το Βέλγιο παραβίασε στην υπό κρίση υπόθεση τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 και με τέσσερις ψήφους έναντι τριών ότι παραβίασε το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου καθώς και το άρθρο 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το Τέταρτο Πρωτόκολλο.

Σύμφωνη και εν μέρει μειοψηφούσα γνώμη του Ad Hoc Δικαστή Velaers

Άρθρο 5 παρ. 1 και 4 της Σύμβασης

1. Συμφωνώ με το Δικαστήριο ότι οι περιστάσεις στις οποίες οι προσφεύγοντες στερήθηκαν την προσωπική τους ελευθερία συνιστούν παραβίαση των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

2. Η Σύμβαση ορίζει ότι κάθε στέρηση της ελευθερίας πρέπει να «είναι σύμφωνη με τη διαδικασία που προβλέπεται στο νόμο». Αν και η σχετική διατύπωση παραπέμπει ουσιαστικά στην εσωτερική νομοθεσία και κατά συνέπεια υποδηλώνει «την ανάγκη συμμόρφωσης με τη σχετική διαδικασία που προβλέπει αυτό το δίκαιο» στην υπόθεση Winterwerp το Δικαστήριο προσέθεσε: «... η εσωτερική νομοθεσία πρέπει να είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αρχών που εκφράζει ρητά ή εμπεριέχει».

3. Κατά συνέπεια, το τέχνασμα της βελγικής αστυνομίας πρέπει να εξεταστεί υπό το φως αυτών των «γενικών αρχών» της Σύμβασης. Οι μέθοδοι και οι τακτικές της αστυνομίας μπορεί να θεωρηθούν ως ορθές και δίκαιες εάν είναι ανάλογες των σκοπών που επιδιώκουν οι αρχές, αφού η αρχή της αναλογικότητας αποτελεί γενική αρχή της Σύμβασης. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι εφαρμόζεται σε ευρύ φάσμα υποθέσεων (ειδικότερα όταν πρόκειται για την ερμηνεία της παραγράφου 2 των άρθρων 8 έως 11 και του άρθρου 14) και μπορεί να θεωρηθεί ως προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 5 σύμφωνα με το οποίο η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας διατάσσεται μόνον «σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος». Η μέθοδος που εφάρμοσε η αστυνομία της Γάνδης – το τέχνασμα – είναι κατά την άποψή μου ασυμβίβαστο με την αρχή της αναλογικότητας. Οι αλλοδαποί σε βάρος των οποίων επιβλήθηκε το μέτρο της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας δεν ήταν εγκληματίες. Ήσαν παράνομοι μετανάστες των οποίων το αίτημα για άσυλο απορρίφθηκε. Ενώ ορθά το Δικαστήριο αρνήθηκε να αποκλείσει τη δυνατότητα της αστυνομίας να μετέρχεται τεχνάσματα για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση του εγκλήματος, στην υπό κρίση υπόθεση η αστυνομία της Γάνδης δεν ασχολήθηκε με ποινική ανάκριση αλλά με μια διοικητική διαδικασία απέλασης. Αν και τα κράτη δικαιούνται να απελαύνουν τους παράνομους μετανάστες με αποτελεσματικά μέτρα και ενώ μπορεί να μην υπάρχουν πολλές κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να έχουν εξίσου καταστροφικά αποτελέσματα για τους μετανάστες και τα παιδιά τους, η εφαρμογή τεχνασμάτων όμοιων με αυτά που χρησιμοποίησε η αστυνομία της Γάνδης πλήττει την αρχή της δεδικοιολογημένης εμπιστοσύνης των αλλοδαπών στις επαφές τους με τις δημόσιες αρχές που χειρίζονται τις υποθέσεις τους. Κατά την άποψή μου, αυτή η συνέπεια σημαίνει ότι το τέχνασμα που χρησιμοποίησε η αστυνομία της Γάνδης αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας. Σε ένα κράτος δικαίου, οι παράνομοι μετανάστες δεν στερούνται των δικαιωμάτων τους. Πρέπει να μπορούν να στηρίζονται στην επικοινωνία με τις διοικητικές αρχές που τους αφορούν.

4. Το άρθρο 5 παράγραφος 4 της Σύμβασης εγγυάται σε όποιον στερείται την ελευθερία τους το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή. Στην υπό κρίση υπόθεση συμφωνώ με το Δικαστήριο ως προς την αδυναμία πρόσβασης των προσφευγόντων ενώπιον της δικαιοσύνης για την επανεξέταση της απόφασης κράτησης. Στην υπόθεση Fox, Campbell και Hartley οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν για περίπου 30 και 44 ώρες. Την επόμενη της σύλληψής τους άσκησαν προσφυγή, αλλά αφέθηκαν ελεύθεροι πριν την εκδίκαση της υπόθεσης από το δικαστήριο. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε στην υπόθεση αυτή ότι κατά το άρθρο 5 παράγραφος 4 δεν ήταν αναγκαίο να εξεταστούν οι ουσιαστικοί ισχυρισμοί των προσφυγών των κρατούμενων καθώς αφέθηκαν ελεύθεροι κατεπειγόντως πριν την δικαστική εξέταση του μέτρου της κράτησης. Στην υπό κρίση υπόθεση η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας διήρκεσε πέντε ημέρες, όχι κάποιες ώρες. Λαμβάνοντας υπόψη τη διάρκεια της κράτησης, το Βέλγιο θα έπρεπε να εγγυηθεί το δικαίωμα προσφυγής

ενώπιον της δικαιοσύνης, παρόλη την πρόθεση των αρχών να τους αφήσουν ελεύθερους αμέσως μετά την απέλασή τους.

Άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου Νο. 4

5. Δεν συμφωνώ με την άποψη της πλειοψηφίας της Δικαστηρίου για την παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου.

Είναι σημαντικό να διευκρινίσει το Δικαστήριο τον ορισμό «της ομαδικής απέλασης των αλλοδαπών» που διατύπωσε στην υπόθεση Andrić κατά Σουηδίας. Τα μέτρα που αναγκάζουν τους αλλοδαπούς ως ομάδα να αναχωρήσουν από τη χώρα δεν συνιστούν ομαδική απέλαση όταν λαμβάνονται στο τέλος της διαδικασίας και επί τη βάση μιας εύλογης και αντικειμενικής εξέτασης των περιστάσεων κάθε υπόθεσης αλλοδαπού που είναι μέλος της ομάδας. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το Βέλγιο παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 4 όχι μόνον επειδή οι προσφεύγοντες επαναπατρίστηκαν ως ομάδα αεροπορικώς, αλλά επειδή η πλειοψηφία αμφέβαλε για την εύλογη και την αντικειμενική εξέταση των ειδικότερων περιστάσεων της υπόθεσής τους. Δεν συμμερίζομαι αυτές τις αμφιβολίες.

6. Οι αιτήσεις ασύλου των προσφευγόντων απορρίφθηκαν με αποφάσεις του Γραφείου Αλλοδαπών που εκδόθηκαν στις 3.3.1999 και επικυρώθηκαν από τον Γενικό Επίτροπο για τους Πρόσφυγες και τους Ανιθαγενείς στις 18.6.1999. Η πλειοψηφία του Δικαστηρίου αναγνώρισε ότι αυτές οι αποφάσεις ήταν αιτιολογημένες και στηρίχθηκαν στην εξέταση των ισχυρισμών των προσφευγόντων. Κατά τη γνώμη μου, οι ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσης εξετάστηκαν συνοπτικά και μια τρίτη φορά. Την ημέρα της σύλληψης η αστυνομία της Γάνδης επικοινωνήσε με το Γραφείο Αλλοδαπών προκειμένου να ελέγξει εάν στους συλληφθέντες επιτρεπόταν να παραμείνουν στο Βέλγιο. Το γεγονός ότι επιτράπη σε κάποιους να επιστρέψουν στα σπίτια τους μετά την εξέταση της υπόθεσής τους και τον έλεγχο του καθεστώτος τους ως μεταναστών αποδεικνύει ότι ακόμα και σε αυτό το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας της απέλασης εξετάστηκε η υπόθεσή τους σε ατομική βάση.

7. Οι αμφιβολίες της πλειοψηφίας οφείλονται στο γεγονός ότι το μέτρο της απέλασης υιοθετήθηκε βάσει της από 29.9.1999 διαταγής αναχώρησης από τη χώρα, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ειδικότερες περιστάσεις των προσφευγόντων πλην της πέραν του τριμήνου παραμονής τους στο Βέλγιο. Κατά την άποψή μου τα μέτρα που ελήφθησαν στις 29.9.1999 δεν απομονώνονται από τις προηγούμενες αποφάσεις που εκδόθηκαν στα πλαίσια της διαδικασίας ασύλου, όπου εξετάστηκαν οι ατομικοί ισχυρισμοί δύο ή ακόμη και τρεις φορές και παρείχαν επαρκή αιτιολογία για τις απελάσεις. Η άποψη της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου εισήγαγε ένα καθαρά τυπικό στοιχείο στον ορισμό της έννοιας της «ομαδικής απέλασης» αποδίδοντας σημασία στο γεγονός ότι η τελική διαταγή για αναχώρηση από τη χώρα δεν αναφέρεται στις αιτήσεις ασύλου των προσφευγόντων ή στις αποφάσεις της 3.3.1999 και της 18.6.1999. Σχετικά, η πλειοψηφία θα έπρεπε να ακολουθήσει τη νομολογία του Δικαστηρίου στην υπόθεση Andrić όπου κρίθηκε ότι: «το γεγονός ότι κάποιοι αλλοδαποί έλαβαν παρόμοιες αποφάσεις δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ομαδική απέλαση αφού σε κάθε μέλος της ομάδας παρασχέθηκε η ευκαιρία να εκθέσει τους ισχυρισμούς του κατά της απέλασης ενώπιον των αρμόδιων αρχών σε ατομική βάση».

8. Οι αμφιβολίες της άποψης της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου οφείλονται επίσης σε «μια σειρά περιστατικών» που αφορούν στην αναγκαστική απομάκρυνση των προσφευγόντων. Κατά τη γνώμη μου αυτές οι περιστάσεις δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να επηρέασαν τις αποφάσεις που εκδόθηκαν μετά την εξέταση των ατομικών ισχυρισμών τους και άρα δεν δικαιολογούν τις αμφιβολίες. Το γεγονός ότι στις 24.8.1999 ο Γενικός Διευθυντής του Γραφείου Αλλοδαπών επικοινωνήσε εγγράφως με τον Γενικό Επίτροπο για τους Πρόσφυγες και τους Ανιθαγενείς ενημερώνοντάς τον για την πρόθεσή του να εξετάσει κατεπείγοντως τα αιτήματα ασύλου των Σλοβάκων προκειμένου να αποθαρρύνει τους ομοεθνείς τους προφανώς και δεν μπορεί να επηρέασε τις αποφάσεις που εκδόθηκαν νωρίτερα, σε ανύποπτο χρόνο, από το Γραφείο Αλλοδαπών (στις 3.3.1999) και από τον Γενικό Επίτροπο για τους Πρόσφυγες και τους Ανιθαγενείς (στις 28.6.1999). Επιπροσθέτως, ο Γενικός Επίτροπος είναι «εθνική αρχή, της οποίας την ανεξαρτησία εγγυάται ο νόμος και παρέχει διαδικαστικές εγγυήσεις στους αλλοδαπούς». Οι άλλες περιστάσεις στις οποίες αναφέρεται η άποψη της πλειοψηφίας αφορούν στον αποτελεσματικό επαναπατρισμό της ομάδας. Πρόκειται για τα γεγονότα του τέλους Σεπτεμβρίου και κατά συνέπεια δεν μπορεί να δικαιολογήσουν τις αμφιβολίες της πλειοψηφίας για τις αποφάσεις που ελήφθησαν στις 3 Μαρτίου και στις 18 Ιουνίου 1999. Περαιτέρω, η άποψη της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου αναγνωρίζει ότι ο επαναπατρισμός της ομάδας δεν αντιβαίνει

στο άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, εφόσον έχουν εύλογα και αντικειμενικά εξεταστεί οι ειδικότερες περιστάσεις που επικαλείται κάθε μέλος της ομάδας. Ο επαναπατρισμός μιας ομάδας, μια επιλογή που οι εθνικές αρχές είναι ελεύθερες να εφαρμόσουν για λόγους αποτελεσματικότητας και οικονομίας, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς προηγούμενη προετοιμασία.

Άρθρα 35 και 13 της Σύμβασης

9. Δεν συμμερίζονται την άποψη της πλειοψηφίας ότι η αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας του Βελγίου για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης της 29.9.1999 κατά την κατεπείγουσα διαδικασία δεν ήταν αποτελεσματικό ένδικο μέσο που οι προσφεύγοντες που έπρεπε να εξαντλήσουν πριν ασκήσουν την υπό κρίση προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου.

10. Ως προς τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, για τα μέτρα που ελήφθησαν στις 29.9.1999 και για τις γενικότερες συνθήκες προετοιμασίας και εκτέλεσής τους στις 5.10.1999 με την από αέρος ομαδική απομάκρυνσή τους το μοναδικό ένδικο μέσο ικανό να αποκαταστήσει την επικαλούμενη προσβολή του δικαιώματός τους ήταν η αίτηση αναστολής της εκτέλεσης των μέτρων που διατάχθηκαν στις 29.9.1999 ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία.

Ορθά η πλειοψηφία του Δικαστηρίου δεν έλαβε υπόψη την προσφυγή που ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και τους Ανιθαγενείς κατά της από 3.3.1999 απόφασης του Γραφείου Αλλοδαπών. Αν και οι προσφυγές αυτές έχουν αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα οι προσφεύγοντες δεν μπορούσαν προφανώς να εκθέσουν τους ισχυρισμούς τους για παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου ενώπιον του Γενικού Επιτρόπου αφού η απόφασή του εκδόθηκε στις 18 Ιουνίου 1999 και οι σχετικοί ισχυρισμοί τους αφορούσαν στην προετοιμασία και στην εκτέλεση των μέτρων που ελήφθησαν στις 29.9.1999. Για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη η προσφυγή που άσκησαν στις 3.8.1999 ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Επίσης, η αίτηση για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης κατά την κανονική διαδικασία – ένδικο μέσο που άσκησαν οι προσφεύγοντες – δεν συνεπάγεται κατά τα προβλεπόμενα στο νόμο και σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθείται οποιοδήποτε ανασταλτικό αποτέλεσμα. Το μοναδικό αποτελεσματικό ένδικο μέσο που μπορούσαν να ασκήσουν ήταν η αίτηση αναστολής εκτέλεσης των μέτρων της 29.9.1999 κατά την κατεπείγουσα διαδικασία.

11. Ως προς την πρόσβαση στο προαναφερόμενο ένδικο μέσο η πλειοψηφία ορθά σημείωσε ότι ο δικηγόρος των προσφευγόντων «ενημερώθηκε για τα υπό κρίση γεγονότα και την κατάσταση των πελατών του στις 10.30 το βράδυ της 1ης Οκτωβρίου 1999 και θεώρησε ότι ενεργούσε για λογαριασμό τους». Συνάγεται ότι ο δικηγόρος των προσφευγόντων μπορούσε να ασκήσει αίτηση αναστολής της εκτέλεσης κατά την κατεπείγουσα διαδικασία.

12. Αναφορικά με την αποτελεσματικότητα αυτού του τύπου του ένδικου μέσου προκύπτει από τη νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας που επικαλέστηκε η βελγική κυβέρνηση ότι η αίτηση για αναστολή εκτέλεσης κατά την κατεπείγουσα διαδικασία παρέχει εύλογη δυνατότητα πρόσβασης. Η βελγική κυβέρνηση απέδειξε με πολυάριθμα παραδείγματα ότι η διαδικασία μπορεί να εφαρμοσθεί εξαιρετικά γρήγορα και επιπλέον έθεσε υπόψη του Δικαστηρίου πλούσια νομολογία όπου το Συμβούλιο Επικρατείας ανέστειλε αποτελεσματικά τις διαταγές εκτέλεσης της απέλασης κατ' εφαρμογή της κατεπείγουσας διαδικασίας. Αναφορικά με το ποσοστό επιτυχίας των προαναφερόμενων αιτήσεων οι διάδικοι παρουσίασαν διαφορετικά στατιστικά στοιχεία: 1,36% οι προσφεύγοντες ενώ η κυβέρνηση παρουσίασε έγγραφο της Γραμματείας του Συμβουλίου Επικρατείας από το οποίο προκύπτει ότι το ποσοστό επιτυχίας ανέρχεται σε 25,22%. Το Δικαστήριο, που δεν είναι εξοικειωμένο με τις εφαρμοσθείσες μεθόδους υπολογισμού, δεν επεδίωξε να επιλύσει τη διαφορά των διαδίκων. Όμως, σε κάθε περίπτωση υπενθυμίζεται ότι η αποτελεσματικότητα ενός ένδικου μέσου δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της ευνοϊκής έκβασής του για τον προσφεύγοντα, αρκεί να υπάρχει πραγματική προοπτική επιτυχίας. Ενόψει της άμεσης εφαρμογής του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου στο βελγικό δίκαιο, είναι σαφές ότι το Συμβούλιο Επικρατείας του Βελγίου έχει την εξουσία να αναστείλει την εκτέλεση κάθε μέτρου ομαδικής απέλασης που απαγορεύει η εν λόγω διάταξη.

13. Όμως, σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας η αίτηση ακύρωσης για την αναστολή εκτέλεσης εκδικαζόμενη από το Συμβούλιο Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 13 της Σύμβασης, καθώς και στην περίπτωση αυτή είναι ιδιαίτερα αβέβαιο το ανασταλτικό αποτέλεσμα της αίτησης. Σχετικά, πρέπει κατ' αρχήν να υπογραμμισθεί ότι κατά τη νομολογία του

Δικαστηρίου η αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου εξαρτάται από το ανασταλτικό αποτέλεσμα όταν ο προσφεύγων επικαλείται παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Τονίζοντας τη «μη αναστρέψιμη φύση της ζημίας που μπορεί να επέλθει εάν πραγματωθεί ο κίνδυνος των βασανιστηρίων ή της εξευτελιστικής μεταχείρισης», το Δικαστήριο απαιτεί να μην εκτελούνται τα μέτρα που πλήττουν τους προσφεύγοντες πριν οι εθνικές αρχές εξετάσουν το ένδικο μέσο που έχουν ασκήσει. Όμως, στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμο τον ισχυρισμό των προσφευγόντων περί παραβίασης του άρθρου 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης. Είναι κατά συνέπεια σαφές στην υπό κρίση υπόθεση ότι οι προσφεύγοντες δεν κινδύνευαν να υποστούν μετά την απέλασή τους, στη Σλοβακία, χώρα καταγωγής τους, βασανιστήρια ή απάνθρωπη η εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.

14. Ακόμα και εάν κάποιος δεχθεί την άποψη της πλειοψηφίας ότι δηλαδή η αποτελεσματικότητα ενός ένδικου μέσου που αφορά σε ισχυρισμό για παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου εξαρτάται από το ανασταλτικό του αποτέλεσμα, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου δεν απαιτείται να συνεπάγεται η άσκησή του την αυτόματη αναστολή εκτέλεσης του προσβαλλόμενου μέτρου, αρκεί να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα στην «πράξη».

15. Στην υπό κρίση υπόθεση, η άσκηση αίτησης εκδικαζόμενης κατά την κατεπείγουσα διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας δεν έχει αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα, αλλά μπορεί να επιφέρει στην πράξη την αναστολή εκτέλεσης του προσβαλλόμενου με το ένδικο μέσο μέτρου. Κατ' εφαρμογή της διαδικασίας αυτής το Συμβούλιο Επικρατείας εκδίδει αποφάσεις εντός ολίγων ωρών, ακόμα και τα Σαββατοκύριακα. Όλες οι αιτήσεις που εκδικάζονται κατά την κατεπείγουσα διαδικασία καταχωρούνται αυτόματα και παραπέμπονται άμεσα για εκδίκαση. Το Συμβούλιο Επικρατείας μπορεί να διατάξει την εμφάνιση των διαδίκων σε συγκεκριμένο τόπο, και μάλιστα εντός ημερών ή ωρών. Ο τρόπος λειτουργίας της σχετικής διαδικασίας αποδεικνύεται από εσωτερικό έγγραφο του δικαστηρίου, το οποίο αναφέρει: «Στις περιπτώσεις που αφορούν αλλοδαπούς η Γραμματεία υποχρεούται αιτήσει του Δικαστή να επικοινωνήσει με το Γραφείο Αλλοδαπών για να εξακριβώσει την προγραμματισμένη ημερομηνία επαναπατριsmού και να ζητήσει τις σχετικές πληροφορίες με φάξ... Είναι... φρόνιμο, στις περιπτώσεις άμεσου κινδύνου επαναπατριsmού να διατάσσεται η αυτοπρόσωπη παρουσία του προσφεύγοντα». Αφού η διαταγή για αυτοπρόσωπη εμφάνιση του προσφεύγοντα είναι δεσμευτική, το κράτος δεν μπορεί να εκτελέσει την απόφαση απέλασης. Επιπλέον, το Συμβούλιο Επικρατείας μπορεί, στα πλαίσια της ίδιας διαδικασίας, να διατάξει κατεπειγόντως προσωρινά μέτρα με τη μορφή διαταγής για την μη απομάκρυνση του αλλοδαπού διαρκούς της εκδίκασης της υπόθεσής του.

16. Η βελγική κυβέρνηση υποστήριξε ότι αυτές οι διαδικαστικές ενέργειες εγγυώνται το ανασταλτικό αποτέλεσμα του ένδικου μέσου στην πράξη. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι προσφεύγοντες δεν επικαλέστηκαν συγκεκριμένη υπόθεση όπου ο αλλοδαπός που είχε ασκήσει αίτηση αναστολής ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία απελάθηκε διαρκούς της εκκρεμοδικίας. Ούτε παρουσίασαν κάποιο συγκεκριμένο παράδειγμα για να αποδείξουν ότι η δικαιοδοσία του Συμβουλίου Επικρατείας σε αυτή τη διαδικασία είναι αναποτελεσματική. Ελλείψει παρόμοιων αποδεικτικών στοιχείων είναι εύλογο να υποτεθεί ότι στην πράξη έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα η άσκηση αίτησης αναστολής κατά την κατεπείγουσα διαδικασία. Πράγματι, στην παράγραφο 66 της απόφασης η πλειοψηφία του Δικαστηρίου συνοψίζει τα επιχειρήματα των προσφευγόντων ως εξής: «Ειδικότερα, όσον αφορά στο ένδικο μέσο ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία, οι προσφεύγοντες δέχονται ότι στην πράξη η απόφαση του Συμβουλίου Επικρατείας εκδίδεται πριν την εκτέλεση της απόφασης απέλασης, αλλά ισχυρίστηκαν ότι η νομοθεσία δεν εγγυάται την πρακτική αυτή και ότι η διοικητική αρχή έχει την εξουσία να εκτελέσει την απόφαση απέλασης χωρίς να περιμένει την έκδοση της απόφασης». Αυτό το επιχειρήμα, που είναι ορθό νομικά, σημαίνει ότι η άσκηση του ένδικου μέσου δεν έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα, αλλά στην πράξη αναστέλλεται η εκτέλεση του προσβαλλόμενου μέτρου.

17. Τα συμβαλλόμενα κράτη διαθέτουν περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά στον τρόπο συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 13 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο υπογράμμισε αυτή τη θεμελιώδη αρχή στην υπόθεση *Vilvarajah and Others* της 30.10.1991. Σε αυτή την απόφαση που αφορούσε επίσης την απέλαση ενός αλλοδαπού του οποίου το αίτημα ασύλου είχε απορριφθεί, το Δικαστήριο έκρινε: « Όμως, το άρθρο 13 δεν απαιτεί ειδικό τύπο ένδικου μέσου. Αναγνωρίζεται ότι τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όταν συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη διάταξη αυτή». Κατά τη γνώμη μου – και αυτός ο παράγων είναι καθο-

ριστικής σημασίας – το περιθώριο εκτίμησης πρέπει να είναι ευρύτερο όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, κρίνεται αβάσιμος ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα για παραβίαση του άρθρου 3.

18. Για τους προαναφερόμενους λόγους θεωρώ ότι η αίτηση για αναστολή εκτέλεσης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία πρέπει να χαρακτηριστεί ως πραγματικό και αποτελεσματικό εθνικό ένδικο μέσο, που οι προσφεύγοντες θα έπρεπε να είχαν ασκήσει και είναι επαρκώς αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης.

Άποψη μειοψηφίας του Δικαστή Jungwiert με την οποία συντάχθηκε ο Δικαστής Kūris

Συμφωνώ με την πλειοψηφία του Δικαστηρίου ότι παραβιάστηκαν οι διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Όμως, δεν μπορώ να συμφωνήσω ότι παραβιάστηκε το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου ούτε το άρθρο 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου. Για τους παρακάτω λόγους:

Αναφορικά με τη συμμόρφωση του Βελγίου στο άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες υπέβαλαν, ο καθένας χωριστά, αίτημα ασύλου το οποίο κατ' αρχήν κρίθηκε απαράδεκτο από το Γραφείο Αλλοδαπών με την αιτιολογία ότι δεν απέδειξαν επαρκώς ότι η ζωή τους κινδύνευε για έναν από τους λόγους της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Ο Γενικός Επίτροπος επικύρωσε τις αποφάσεις του Γραφείου Αλλοδαπών και δεν χορήγησε στους προσφεύγοντες το δικαίωμα να παραμείνουν στο Βέλγιο. Στην περίπτωση του κυρίου Čopka η απόφαση στηρίχθηκε στην παράλειψή του να εμφανισθεί κατά την ημερομηνία της συνέντευξης. Στην περίπτωση της συζύγου του, κυρίας Čopkova, με δισέλιδη αιτιολογία, ο Επίτροπος υπογράμμισε τις αντιφάσεις της κατάθεσής της και εξέφρασε σοβαρές αμφιβολίες για την αξιοπιστία της.

Κάθε απόφαση συνοδευόταν από διαταγή για αναχώρηση από το Βέλγιο. Καθώς οι προσφεύγοντες δεν συμμορφώθηκαν, ελήφθησαν μέτρα για την απέλασή τους. Τους κοινοποιήθηκε κλήση για να εμφανιστούν στο αστυνομικό τμήμα της Γάνδης όπου πραγματοποιήθηκε ο τελικός έλεγχος των φακέλων τους. Η αστυνομία της Γάνδης επικοινωνήσε με το Γραφείο Αλλοδαπών. Διατάχθηκε η κράτηση των αλλοδαπών των οποίων τα αιτήματα απορρίφθηκαν και δεν δικαιούνταν να παραμείνουν στο Βέλγιο για άλλους λόγους και επαναπατρίστηκαν ως μέρος μιας ομάδας. Το γεγονός ότι κάποιοι από αυτούς επέστρεψαν στις οικίες τους μετά τον έλεγχο των προσωπικών φακέλων τους και την επαλήθευση του μεταναστευτικού καθεστώτος τους αποδεικνύει ότι ακόμα και σ' αυτό το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας της απέλασης πραγματοποιήθηκε μια τελική εξατομικευμένη εξέταση.

Το γεγονός ότι οι διαταγές απέλασης που εκτελέστηκαν αφορούσαν ομάδα και ότι περίπου εβδομήντα πολίτες της Σλοβακίας επαναπατρίστηκαν αεροπορικά δεν σημαίνει ότι πρόκειται για «ομαδική απέλαση» κατά την έννοια του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, αφού εξετάστηκαν τα στοιχεία του φακέλου του κάθε απελαυνόμενου αλλοδαπού σε τρία στάδια. Το γεγονός ότι οι τελευταίες αποφάσεις της 29.9.1999 δεν αναφέρονται στους λόγους που περιλαμβάνουν οι αποφάσεις της 3.3.1999 και της 18.6.1999, αλλά στην παράνομη κατάσταση των προσφευγόντων δεν επιδρά επί της εξατομικευμένης εξέτασης κάθε υπόθεσης και αποτελεί επαρκή αιτιολογία για τις υπό κρίση απελάσεις. Σχετικά, συμφωνώ με την άποψη που διατυπώθηκε στις αποφάσεις στην υπόθεση Andric: «Το γεγονός ότι σε αρκετούς αλλοδαπούς κοινοποιήθηκαν όμοιες αποφάσεις δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ομαδική απέλαση όταν σε καθέναν παρασχέθηκε η δυνατότητα να εκθέσει τους ισχυρισμούς του κατά της απέλασης ενώπιον της αρμόδιας αρχής σε ατομική βάση».

Περαιτέρω, κατά τη γνώμη μου, αυτή η διάταξη δεν εμποδίζει τα κράτη να ομαδοποιούν, για λόγους οικονομίας ή αποτελεσματικότητας, ανθρώπους, που με το πέρασ παρόμοιων διαδικασιών απελούνονται στην ίδια χώρα.

Οι προαναφερόμενες σκέψεις με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το Βέλγιο δεν παραβίασε το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου.

Αναφορικά με το άρθρο 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου σημειώνω ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν δικαίωμα σε κάποιο περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 13. Επιπρόσθετα, όταν ο προσφύγων επικαλείται ότι το άμεσα εκτελούμενο μέτρο θα τον εκθέσει σε κίνδυνο μεταχείρισης που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης, αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης είναι το ένδικο μέσο που έχει ανασταλτικό

αποτέλεσμα, αν όχι αυτόματα, τουλάχιστον στην πράξη.

Αν και η αίτηση που θα μπορούσαν να είχαν ασκήσει οι προσφεύγοντες ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας για την αναστολή εκτέλεσης των αποφάσεων της 29.9.1999 κατά την κατεπείγουσα διαδικασία δεν έχει αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα, η εκτέλεση του προσβαλλόμενου μέτρου αναστέλλεται ενόψει του τρόπου με τον οποίο οι εθνικές αρχές εφαρμόζουν τη σχετική διαδικασία.

.....

Συμπερασματικά, οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να είχαν ασκήσει κατά των αποφάσεων της 29^{ης} Σεπτεμβρίου 1999 αίτηση για την αναστολή εκτέλεσης εκδικαζόμενη από το Συμβούλιο Επικρατείας κατά την κατεπείγουσα διαδικασία, αλλά παρέλειψαν να το πράξουν. Αυτό το ένδικο μέσο ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 13. Γι' αυτούς τους λόγους θεωρώ ότι δεν παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 13 και ότι είναι βάσιμες οι ενστάσεις της κυβέρνησης όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 4 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου.